

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

§. 1 Quis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

conferret, & non hinc ad decem annos, quanti faceret eam presentem collationem? Ego, imò, & tu, & sanam mentis quisque pluri faceret, quam inferiora quaque bona, ac vitam ipsam: aliud igitur est aestimatio rei in se, aliud, quoad aliquam circumstantiam extrinsecam ipsi rei connexam.

Quanti valeat promissis non repetendi mutuum, &c.

17. Illud denique ante omnia interest hic scire: Eo quodnam pretium exigere esse congruum ex hoc titulo? Iudicio experti, omnibus expensis, respondebis, sed adhuc ugeo, equidnam est hoc prudentis arbitrium? Butzæ, ait Lessl. l. 2. c. 20 n. 12, determinatur à mercatoribus ejusmodi pretium singulis annis, aliquando sex, aliquando septem, usque ad duodecim, non verò ultra ex Caroli V. Constitutione: additque hanc eandem lucritaxam posse quemlibet non Mercatorem exigere ex suo mutuo, quia posito constituto, sit taxa communis pro omnibus. Audio, sed idem Lessius hoc non approbat paulò post num. 127. atque, praesciendò à lucro cessante, vel lucro emergente, id injustè statui, muldò magis, quia nos quærimus universatè pro locis, ubi hæc taxa non statuitur. Aliquid ergo nos firmitus statuamus, & loquamur de mutuo in pecuniâ exempli gratiâ, per annum, nam pro mutuo olei, frumenti, &c. potest evenire, ut annus non reputetur longum tempus: ut dixi num. 11. cum contra regulariter pro mutuo in pecunia longum reputetur tempus unius anni, muldò magis duorum, trium, &c.

18. Dixi iam posse pro hoc titulo promissionis non repetendi pecuniam mutuum pro quolibet anno, licet in nostra hac ætate pecuniosa exigi quinque pro centenatio. Ita Caram. l. 2. Theol. moral. num. 799. Ratio est, quia ejusmodi promissio regulariter tanti videtur aestimari posse à prudentibus; Et huius ratio est, quia pretia rerum ex communi aestimatione hominum pendunt: commune autem hominum iudicium nunc videtur esse, ut qui vendit suam libertatem de resumenda sua pecunia per annum, quinque exigit pro centum, cuius rei signum est, quia si cuilibet prudenti dicatur: Vel elige nunc habere centum numeratos aureos, vel centum & quinque post annum, eligeret potius centum presentis, quam centum, & quinque futuros, qui ex multis eventibus impediti possunt, ne habeantur. Confirmatur, quia asscuratores in mercium periculis, nec valdè excedentibus, nec admodum levibus, si quinque pro centenatio sumant, non imprudenter, nec injustè se gerunt: ergo pari modo in casu nostro; cum illa promissio non repetendi trahat semper non vulgari periculis, difficultatibusque timorem.

19. Ex his collige primò: Viduæ illi allatæ §. 3. n. 28. posse concedi, si vera esset doctrina numeri secundi hætenus expensa, quinque pro centum, nempe, quia propter bonam fidem judicare possumus, eam celebratam fuisse contractum hunc promissionis non repetendi, &c. Collige secundo, cur mulierculis illis allatis eodem num. 30. negandum sit quidpiam lucri percipere; Nimirum, quia unus aureus ad rationem quinque pro centum ferè nihil, vnum scilicet, vel alterum obolum in anno potuisset es hoc titulo promissionis parere: & tamen illæ repetebant aliquos Iulios, nec post annum sed post hebdomadas. Hæc quoad totam hanc huius §. 6. difficultatem expendenda sapientiorum stateris obtulisse sufficiat.

§. VI. An liceat quid supra sortem reportare ob molestiam privationis suæ presentis pecunia.

1. Adhuc nonnulli aliud caput accipiendi supra sortem, nempe, ratione molestiæ, quam ex sua absentia pecunia quis percipit, seu ratione carentiæ consolationis, qua quis frui solet, dum domi, & in arca suam pecuniam presentem habet, quem animi

sensum comprobat fortasse avarus ille, dum appetit rationem sic sibi blanditur:

At mihi plaudet domi ætam nummos contemplari in Et quidem in Caram. l. 2. Theol. moral. d. 14. num. 361. quiturque, Mea apud Dicast. l. 2. de instr. o. d. 1. dub. sic habet: Distinguo molestiam à periculo, vel à emergente & a lucro cessante. Est verè aliqua reuerentia videndis rebus pretiosis, cum non est in possidendi: Prædicta comœdia, vel videnda bestia, datur pretium, & pro contradicere, cur non pro videndi, vel possidendi? Inis auri paribus? Ratione ergo huius molestiæ à reuerentia suborta, practico omni alio periculo posse quædam pra sortem accipi, affirmat Medina. Et D. Thomas præter qu. 78. art. 1. indicam speculativè probat. Dicastillus contradicere, & inquit: Mibi hæc sententia speculativè improbabilis, & moraliter in praxi emittitur, datur periculis. Videte Censorium Canonem (sive periculis doctrinam condemnantem? audite tamen num. 2. deinde esse contrarium, & c. Hæc Caram.

2. Equidem cum ad praxim animus meus sit intentus, aio, hanc molestiam in praxi esse admodum, ut in communibus commerciis parva, atque nihil reputetur, & c. propter eam. & ne vix quidem pretio compenditanda. Dicast. absolute hanc sententiam docet loco citato num. 251.

§. VII. De Cooperatoribus cum usurario, & de remissione panis. Remissio.

1. DE Cooperantibus cum usurario dictum est in Dicast. lib. 3. cap. §. 4. a num. 42.

2. Quas autem penas, obligationesque contrahunt usurarii? Quia ratione eorum bona remaneant obligata restitutioni: An dominum acquirant eorum, qui per usuram acquirunt, quantum eorum hæredes debent, quo modo restituere; sunt res obviae. & facile habentur ex Doctoribus possunt apud de Lugo, d. 35. §. 1. & 3. Apud Lessl. lib. 2. c. 20. dub. 10. & 12 Dicast. lib. 3. tota ferè disp. 3. Barth. à S. Fault. in spec. d. 169. 100.

TRACTATUS IV.

De Circumstantiis Restitutionis, & Concausis, &c.

C A P I T U L U M

De Novem Circumstantiis Restitutionis.

1. His versibus continetur:

Quis, Quid restituit, Cui, Quantum, Quomodo, Quando, Ordine, quoque loco, qua Causa excuset iniquum,

§. I. Quis.

1. Profectò, is restituere tenebitur, qui ad id adstringitur a Iustitia, de qua re in tota hac materia de restitutione disputatum est. Ita sanè. Vetum, quæ alibi locum commodum non habuerunt, hic subiicienda sunt, idemque faciendum in singulis propositis circumstantiis. In hac ergo prima circumstantia docebitur, an restituere teneatur pauper fictus, & an Religiosus alieno, vel furto gravatus.

Pauper fictus.

2. Qui simulata paupertate accipit Eleemosynam, peccat, teneturque ad restitutionem, ex Castro Palencia tract. 6. d. 2. punct. 14. num. 5. Ratio est quia accipit

ne titolo; cum enim interponant fraudem, facit, ut de-
bitus finis, quo Dominus movetur ad dandum, qui fi-

ne erat paupertas.
Qui autem sunt restituenda, ab hisne pauperibus veris,
quod ipse Dominus, quia illam est elargitus? Vide latè apud
Bartol. 1. d. 1. c. 1. & num. 8. §. 6. Et Sotus quidem, quem
sequitur Dian. p. 6. tract. 8. ref. 109. putat, Dominum, qui de-

bit, Medici, & Navarros, pauperibus.

Si fructus tamen caderet in modum, non verò in sub-
stantiam, posset Eleemosyna iuste retineri, quia, quoad
substantiam, adest sufficiens voluntarius, ut si qui-
dam Eleemosynam quidem tibi porrigeret, sed nisi fingeres
paupertatem, non adde promptè, ac liberaliter. Atque ex
hoc capite frequenter excuso veros pauperes, sed ultra
modum suas necessitates exaggerantes. De hac re tota
trahit auctores max. citandos fuscè agit Dicastill. lib. 2. tr. 2.

Obiicit: Qui fingens Sapientiam, virtutesque,
accipit ab Episcopo beneficium, valde accipit, nec obli-

visum illud resignare, & qui ordinatur, verbi gratia, Sacer-
dos sine patrimonio, vel cum Excommunicatione, vali-
dè inquit, & tamen Episcopus, si scivisset veritatem,
non concessisset beneficium, nec ordinasset: ergo pari-
tatione semper valde donabitur Eleemosyna in casu no-

lito, & Respondeo, nego paritatem; nam Episcopus
quando actu confert beneficium, vel ordines, absolute
intendit hæc conferte huic determinatæ personæ, sic
expediente recepta consuetudine, & bono Ecclesiasti-
co: ne Ordines, & Beneficia, sub infirmis fidelium

scrupulis, incerta essent; id quod non est in casu emen-
tæ paupertatis. De Mendicantibus ostiatim modicas
Eleemosynas benignius loquitur Granado 2. 2. contr. 3.
p. 1. d. 1. §. 7. num. 7. in his enim (ait) non tam habe-

re ratio paupertatis, quam charitatis, unde Dominus
non censetur dare sub conditione paupertatis, sed abso-
lute: quod sane non ita se habet in Eleemosyna, ut obli-

gatus quantitas.
In hoc denique puncto Pasqual. cent. 4. quæst. 59. num. 1.
ait, hanc accipientem eleemosynam, prætextu paupertatis,
nec in magnis, nec in parvis eleemosynis teneri ad
restitutionem (peccare, ubi est gravitas materiæ, non
credo, negari posse, nec à Pasqualigo, nec ab aliis.)

Ratio est, inquit, quia finis principalis semper adest,
nempe amor pietatis, & Dei. Multò, magis, quia Turis-
consulti, quos apud eundem auctorem videre poteris,
docent, facta per errorem non retractari, quando subest
causa pietatis. Sed certè nostra sententia saltem tutior est
& consuetudo.

Quid de paupere, qui pigritia, vel etiam cupidita-
tis causa Eleemosynam potest, Respondeo, si verè est
pauper, nec mortaliter peccat, nec ad restitutionem tenetur.

Ita Bartol. apud Dian. part. 5. tract. 8. ref. 21. §. nota
enim. Non prius, quia otiositas illa, vel cupiditas, nisi
aliud habuit, non pertingit ad gravem deordinationem.

Non posterior, quia constante paupertate constat finis
eleemosynæ.

Quid, de Eremita, seu serviente alicui Ecclesiæ;
Respondeo, licet huic vivere iuxta suum statum ex
Eleemosynis Ecclesiæ, illi tamen equaliter providendo;

quia, qui altari servit, de altari & vivat. Quod ex suo
competenti victu, Ecclesiæque cultu superest, posse
cum dare, si ve suis cognatis, si ve extraneis, modò sint
pauperes, & modò ex circumstantiis non appareat Do-

mini Fidei Ecclesiæ ornatum applicari, colligitur ex
dictis.

At verò, cuinam iniuste sic fortè accepta sunt
restituenda, Dominone, an pauperibus, an locis piis?
Respondeo, utrumque esse probabile, docet Vasq. opusc.
de Eleemosyna. c. 5. §. 4. d. 1. quem sequitur Castro-Pal. 1. 1.
p. 6. d. 2. p. 1. 4. n. 7. & Diana, l. c. ref. 22. Domino, quia
is non dedit, nisi huic, ergo non alteri. Pauperibus; quia
qui dedit, non respexit, nisi rationem veluti genericam
Paupertatis, & Christi Domini amorem; unde saltem
regulariter non abstinent intentionem ad hunc numerum

pauperem: ergo iam habetur voluntas eius interpreta-
tiva dandi cuicumque alteri pauperi, vel Ecclesiæ nomine
Christi. Illud adverto, si quis ficta nobilitate dicendo, v.
g. se esse filium alicuius Principis accipiat aliquid, ut si
hospitio magnifico exciperetur, obligari ad restitutionem
Domino, nec posse pauperibus, quia tunc motivum, ne
in genere quidem, attingit paupertatem. Simile quid de-
cerne in similibus.

Ex dictis potui primò quidam pauperculæ in-
terrogationi responsum dare: Asserebat illa se Eleemo-
synis quotidianis summam constasse vigintiquinque au-
reorum, eamque servare pro necessitatibus fortasse ino-
pinatè superventuris: sciscitabatur ergo, an deinceps
Eleemosynas sibi à fidelibus erogari solitas, posset acce-
ptare, imò, an exposcere ipsi liceret, quibus viveret in
dies, & quod ex iisdem superesset (supererat frequentissi-
mè) summæ illi à se sepositæ superaddere; Respondi,
modicam videri illam acquisiti cumuli quantitatem; qua-
re non videri eam iam excessisse fines paupertatis, ut non
posset deinceps mendicare: per speratam autem pecu-
niam consequenti tempore acquirendam, tunc demum
illam verandam esse ab acceptatione, quando prudenti
iudicio, secundum eius infimam status conditionem, non
indigere amplius comprehenditur: expendendo tamen
necessitates moraliter proximas, non verò quasque
remotas; has enim quicumque divites timere possunt,
nec tamen valent titulo paupertatis Eleemosynam ex-
poscere; concedit nihilominus Diana part. 2. tract. 1. mis-
cel. ref. 8. Eleemosynam posse petere eum, qui filias ha-
bet nobiles, quas commodè dotare non potest, etiam si
non desint necessaria ad vitam suam, & filiarum utcum-
que sustentandam.

Secundò, ex dictis approbavi cum Sanchez lib. 7. in
Dec. c. 24. num. 14. communem præxim, quâ divites colli-
gere alicubi solent stipem pro carcere conclusis, pro Xe-
nodochiis, pro pauperibus. Nam etiam tum finaliter verè
egentes sublevantur.

Vnum observavi: Si quis dives obligetur alicquem
pauperem alere, non posse pro ipso Eleemosynam pe-
tere: Pater, verbi gratia, vel frater non potest Eleemo-
synam colligere pro filio, vel sorore pauperibus. Ratio
est, quia ex eo, quod filios, & sorores gaudent Patre, fra-
tre divite, habent ius, quo ali ab ipsis debeant: ergo
in pauperes non sunt, pro quibus possit ab iis, quibus
incumbit eos sustentare, eleemosyna colligi, & c. Ita San-
chez lib. 1. in Dec. cap. 14. num. 6.

Religiosus ære alieno, vel furto gravatus.

7. Potuit hæc debita Religiosus contraxisse ante pro-
fessionem: potuit postea.

Ante Professionem.

Quoad prius, Præmitte, per se ære alieno undecun-
que gravatum, non habentem unde reddat, posse reli-
giosam vitam suscipere. Ita S. Thom. loco max. cit. alique
quos citat Sanch. l. 4. in Dec. c. 19. num. 7. contra Mol. 1. 3.
d. 7. §. 8. aliosque. Ratio S. Thomæ, 2. 2. quæst. ult. art. 6. ad 3.
est, quia hic putatur cedere bonis, quod facere posse cui-
libet liberum est: nec enim obligatio, quamvis iuramen-
to firmata, ad reddendam pecuniam, tanti est, ut fidelem
privare possit bono tam superioris ordinis, quale est Deo
omnium Domino vitam addicere.

8. Dixi primò, (per se) nam hodie adest Sixti V.
prohibitio. Ne quis ingenti ære gravatus, vel reddendis
rationibus obligatus, & c. ad professionem admittatur, illam
lege cum moderatione Clementis apud de Lugo 1. 1. de
iust. d. 2. i. sect. 6. à n. 76. & Castro-Pal. tom. 3. tract. 16. disp. 1.
punct. 7. §. 2. num. 10. & Dicastill. loco max. citando, sed in-
terim nota illud (ingenti)

9. Dixi secundò, (non habentem unde) nam si habet,
quod debet, relinquere debitoribus opus erit, perinde
enim facit, ac qui bonis cedit. Addunt Sanch. loc. cit. n. 8.
aliique

aliquae apud de Lugo l. c. n. 65. quibus adde Dicastill. lib. 2. de iust. tract. 2. disp. 10. dub. 8. num. 129. intra breve tempus, puta unum, vel alterum annum, posset manendo in saeculo creditoribus satisfacere, obligari non statim ingredi. Congrua doctrina, sed nequaquam, obligans. Ratio est duplex: Altera ducitur ex expressa autoritate S. Thom. loco citato, quae ad faciendam nostram sententiam probabilem sufficiens est: Altera ducitur ex ipsa natura Religionis, quae non habet solam bonitatem ceterorum consiliorum, ob quae fateor non posse negligi satisfactionem debitorum, maxime ex delicto, neque enim posset quis, ut orationi vacare, ut Xenodochio servire, relinquere satisfactionem ex iustitia, quae fortior est: Sed habet etiam status Religiosus bonitatem longe superiorem, nempe se in servum Dei perpetuo mancipare: ut semper existimata sit professio cuiuscunque Religionis maximum, ac summum, quod possit homo ex se Deo tradere: nam vitam, cum eius homo dominus non sit, tradere ex se non valet. Hinc ergo fit, ut irrationabile sit, tantum bonum velle à quocunque debito retardari. Dico (quocunque) nam si violasti virginem, v. g. sub spe coniugij, merito ab ingressu Religionis retardaberis, quia in violatione non agitur de debito rei pecuniariae, sed de debito circa assumptionem status, quem sine nota non potest suscipere virgo illa, nisi mediante statu matrimonij à te suscepti: cum igitur hic concurrat susceptio status tui, quem praetendis in Religione, & status matrimonij, quem virgo praetendit (nisi volens remittat) non est mirum, quod praevalcat status matrimonij, puta in favorem virginis affecta à te illi iniuriā. At in debitis pecuniariis cum concurrat solutio alienae pecuniae, & status Religiosi susceptio, haec, ut potest bonum adeo excellens, praevalere debet. Nihilominus, consulto ad finem non solvendi debita, & non propter alium superiorem salutis propriae bonum, velle Religionem ingredi, nullo modo sine peccato iniustitiae concederem.

10. His praemissis, Dico primo, gravatum in saeculo praedictis debitis sive ex contractu, sive ex delicto (nam si non ingentia sunt, licite admittitur ut vidimus, ad professionem) eundemque nulla bona habentem, quae secum ferre queat ad Religionem, ad nihil ipsum obligari. Ratio ducitur ex dictis, quia, ob tantum bonum Religionis, potuit cedere bonis: An in Religione adhuc teneatur laborare, ut solvat ea debita, si possit, mox subiticiam. An etiam licite, quando, quamvis ingentia sint debita, sunt tamen incertorum dominorum: vel quando sunt contracta sine culpa, vel quando ex sola liberali promissione: Vide apud Dicast. l. c. n. 145.

11. Dico secundo: Si is aliqua bona habeat, quae ad Religionem ferat, obligati tunc Religionem solvere praedicta debita, iuxta vires bonorum allatorum. Ratio est clara, quia bonorum successor adstrigitur debitis eius cui succedit.

12. Verum, hic duae subdubitationes emergunt. Prima: Quid si huic iam professo in Religione deferatur aliqua hereditas, legatum, donatio?

Respondeo: Sanchez lib. 7. in Dec. cap. 31. num. 4. cui adde Felin. Azor. Molin. aliisque apud Castro Pal. tom. 3. tract. 16. d. 3. p. 16. n. 3. docet ex his Religionem obligari satisfacere pro dictis eiusdem Religiosi debitis, quia nunquam per ingressum Religionis factum à debitore derogatum fuit ius creditorum in ea omnia, quae obvenire possunt Religioni ratione personae ipsi obligatae. Confirmari potest, quia sic, qui cessit bonis, si quid praeter necessaria alimenta forte acquisiverit, debet id creditoribus dare, ut omnes fiantur.

Verum (rogat à tanto Viro venia) hoc ipsum erat probandum, an tale ius retineant creditores in Religio. Ad confirmationem enim clara patet disparitas: nam secularis cedens bonis nec fit alterius, nec fit incapax dominij, ut fit Religiosus. Praeterea mihi videtur posse contra Sanchez ex ipsius doctrina probati opposita.

sententia, ipse enim, plures referens l. 7. in Dec. d. 1. & Castro Pal. l. 3. tr. 16. d. 2. p. 5. n. 3. & communiter sequenter pretium laboris Religiosi non acquiritur, quasi primo ipsi Religioso, & deinde Religioni, quia ipse Religiosus, quia ipse Religiosus in cap. nino est acquiritur dominij. Iam ex hoc principio sequitur, creditores nullum ius habere in bona illius, qui professionem, debent enim habere ius in Religione, quod nunquam habent.

13. De hac nostra sententia sic habet Castro Pal. l. 3. tr. 16. d. 3. Ergo Monasterium ex bonis, occasione debet Religiosi, post professionem, acquisitis, satisfacere creditoribus. Tum quia debita sunt extincta: Tum quia Religioso non acquiritur, ut exinde onus creditores transficiantur: sed immediate acquiritur Monasterio, non ex persona Religiosi, sed ex bonis ab illo acceptis, quia sub eo onere obligationem satisfaciendi creditores committimus. Haec tenet, Castro Pal. l. 3. tr. 16. d. 3. in me pariter oppositos effectus. Alterum, scilicet, pensionem tanti auctoritatis, additis non vulgaribus dictis rationibus, videri sufficere ad id probandum, tamen, Alterum, quod tantum auctor solvere debet, decernere, me urget, ut nec ego decernam.

Fateor tamen conveniens esse, tunc Religiosum praedictis supervenientibus bonis solvere praedicta debita: & quidem potest, quia probabilissima est sententia Sanchez: Quare tunc non dicitur Praelatus dispensare Religiosis, sed solvere debita, ad quae solvenda debili, immo communi sententia confingitur.

14. Secunda subdubitatione: An hic Religiosus debet laborare, quod pretium laboris impendat ad solvendum praedictorum debitorum? Respondeo non obligari. Nam cum ipse nullius dominij capax sit, & tunc acquirit, immediate cedat Religioni, de eo pretio necesse non potest: solutio autem debiti ex propriis fieri non ex alienis.

De Lugo de iust. d. 21. sec. 6. num. 79. duo docet: primum, obligari Monasterium solvere praedicta debita ex pretio eiusdem acquisito eo Concilio actionibus, &c. Alterum ibid. num. 82. versultima de praesenti, non obligari Praelatum ad dandam licentiam, ut laborando acquirat aliquid, quo praedictis debitis satisfaciat, quia Praelatus ius habet impediendi subditum in aliis actionibus, prout Praelato ipsi laborat. Dico tamen, haec duo dicta sibi minus coherentia: enim potest Praelatus prohibere, ne subditus ad hunc finem laboret: cur non poterit impedire, ne pretium laboris ex labore detur debitoribus illis: Vtque eum iure aequè potuit Praelatus, & in personam Religiosam in pretium ab eodem acquisitum. Melius igitur sic habet Castro Pal. tom. 3. tr. 16. p. 7. §. 4. n. 8. Sed verum est, quod, neque Praelatum obligatum esse hanc licentiam (laborandi) concedere, neque se illa uti: Quia non creditur, sed Religiosis est, & professione facta cum cessione bonorum debita extinctis. Notas: Id de hereditate, vel legata delatis, post professionem noluit decernere Castro Pal. modò num. 13. sed hoc de labore absolute, & sine hereditate, decernit.

15. Illud apud neminem inveni, & tamen contra ter dico, tum pro praedicta difficultate, tum pro praemissis sequentibus, haec non procedere de Religiosis Militaribus, v. g. Hierosolimitana, S. Iacobi, &c. quumvis sequamur illam opinionem, quod sint in quocunque rigore Religiosi. Ratio est, quia hi, cum amplam habeant suorum bonorum administrationem, non censentur cedere bonis, cum eas Religiones possident, &c.

Ex alieno gravatus post professionem.

16. Quoad posterius, quando scilicet Religiosus con-

Debita, dum est Religiosus; Distinguendum est
debitis ex delicto, & debitis ex contractu, de quibus
distinguentibus sic statuo:

Assertio prima: Si intra Religionem debitum
gravi delicto Religiosus contraxit, v. g. furando,
supra pretium justum vendendo, seculari
incurritur obligatio, si res ipsa extet, vel aliquid,
bona illius, siue Religione, si res ipsa extet, vel aliquid,
bona illius, siue Religione, si res ipsa extet, vel aliquid,
bona illius, siue Religione, si res ipsa extet, vel aliquid,

Religiosus, quia delictum Religiosi etiam Prælati, si non
Religiosus, quia delictum Religiosi etiam Prælati, si non
Religiosus, quia delictum Religiosi etiam Prælati, si non
Religiosus, quia delictum Religiosi etiam Prælati, si non

Callo facit recommissionem modo capitulari ab ipsa Communitate,
occafione debet vetgere in damnum Monasterij. Vide, quæ
occafione debet vetgere in damnum Monasterij. Vide, quæ
occafione debet vetgere in damnum Monasterij. Vide, quæ
occafione debet vetgere in damnum Monasterij. Vide, quæ

18. Neque dicas, Religiosus modò non tenebatur
solvere debita contracta in sæculo ex delicto, ergo ne
que nunc debita similia contracta in Religione. Ne id
dicas, inquam, nam ibi purgavit debita ipsa per cessio-
nem bonorum, non verò in casu præfenti, & ex alia
parte quilibet conari quantum potest, debet, ut æqua-
ritatem quam læsit, resarciat.

19. Potest tamen Prælati impedire, ne hic Religio-
sus ex subtrahitione peculij, vel suarum commoditatum,
solvari seculari prædicta debita ex delicto, etiam in Re-
ligione, contracta. Ita Sanch. loc. cit. num. 113, contra
Nauar. licet eodem lib. 7. in Dec. cap. 31. num. 39. fin. sui
dicti inmemor sequatur contrarium. Ratio est, quia fru-
ctus peculij, & totum, quod sibi Religiosus subtrahit
de sua commoditate, est in dominio Religionis: potest
ergo Prælati illud nolle ab se abdicare, & sic restitu-
tionem justè impedire.

20. Facit ergo, ex illo delicto Religiosi, neces-
sario, & immediate orti obligationem restituendi: ori-
tur enim ex ipsa natura injustæ damnificationis; & hoc
solum potuit velle de Lugo. 10. 1. de iust. d. 3. sect. 10. n. 23.
qui nobis videtur contrarius: sed dico posse deinde im-
pediri ipsam restitutionem à Prælato, ex eo, quod Re-
ligiosus non habeat, unde reddat, Prælati contradi-
cere, qui justè contradicere potest, quia solus ipse po-
test disponere, & non Religiosus de rebus quomodocun-
que pertinentibus ad Religionem. Atque ex huius do-
ctrinæ inadvertentia defecisse in hac doctrina videntur
non pauci.

21. Dixi autem (seculari) nam si Religiosus dam-
num per gravem culpam Theologicam fecerit Monaste-
rio, verbi gratia, in officio Procuratoris, Cellerarij,
Sacristæ, &c. Prælati non potest impedire restituti-
onem. Prælati enim, nisi causa proportionata obstat,
obligatur Monasterij sui indemnitate procurare.

22. Assertio secunda: Si Religiosus, dum est intra
Religionem, contractum aliquem sive onerosum, sive
gratuitum cum aliquo inijt, unde oriatur obligatio re-
stituendi, erit distinguendum: Vel enim inijt legitime
nomine Religionis; & tunc tenetur ipsa Religio, ut ex
se patet, & probat fusè Sanchez lib. 1. in Dec. cap. 31. d.
29. Vel nec nomine Religionis, nec cum licentia Præ-
lati: & tunc sine dubio ad nihil Religio tenetur. Vel
denique inijt non quidem dicto legitimo nomine Re-
ligionis, at cum licentia Prælati, siue etiam sine dicta li-
centia, & tunc si ex ejusmodi contractu damnum con-
trahenti successit, quia tunc adest damnificatio externi,
que comparatur injustæ receptioni, recurrit contra
Religiosum doctrina allata n. 17. Religio autem tunc ni-
hil debet, quia ex delicto Religiosi, ut modò diximus,
non debet Monasterium damnum pati: & illa licentia
quando affuit, non data est ad contrahendum nomine
Monasterij: sed fuit mera permissio, ne Religiosus il-
licite contraheret.

Par. I.

23. Dices: Si servus, vel animal damnum infert Ter-
tio, Dominus eorum tenetur vel resarcire damnum, vel
servum, seu animal pro noxa dare leg. 2. de Noxal.
Action. & nos diximus supra lib. 6. cap. 4. §. 2. ergo in casu
nostro si Religiosus damnum infert tertio, violando, v.
tertij depositum, si non traditur Religiosus, saltem
resarciatur damnum à Religione. Respondeo, neganda
est consequentia, quia Religiosus non est servus: lege
Sanchez, id multis probantem lib. 7. in Dec. cap. 21. n. 40.
& Castro Palaum, tom. 3. tract. 6. disp. 13. p. 5. num. 3. qui
docent, commune esse apud Doctores, Religiosum, tum
servo, tum filio familias comparari, prout Monasterio
utilis fuerit: Sed in re nostra utilis est Monasterio il-
lum comparari filio familias, cujus delicto non tenetur
Pater, ut diximus sup. lib. 6. c. 4. §. n. 6. ergo, &c.

24. Quid si ex ejusmodi contractu à Religioso no-
mine suo inito cum licentia, vel sine licentia Prælati,
nullum damnum tertio successit, sed solum agatur, an
Religiosus debeat stare contractui, Aio, probabilis esse
in foro Conscientiæ debere stare. Ratio est, quia est
probabilis, tunc orti obligationem naturalem in Re-
ligioso, dum Superior contractum illum non irritat: &
huius ratio est, quia sicuti Votum Religiosi Deo pro-
missum est validum, donec Superior irritet: ita & id,
quod homini promittitur.

25. Neque dicas Religiosum non habere, nec velle,
nec nolle; ne id dicas, inquam, nam non habet, quia
non est tam efficax, ut non possit à Superiore revocari,
non verò ut non possit se obligare.

26. Quoniam verò, ut innuimus, potest hunc con-
tractum irritare Superior, atque adeo nullum reddere;
esto, possit illi stare, si velit, ut fatentur omnes, sicut
potest, sed non tenetur pupillus, vel minor, quando
contrahit sine autoritate tutoris, vel curatoris? In-
quiro, id semperne est, etiam quando ipsimet Super-
ior dedit licentiam? Et quid de successore eius, qui
eam licentiam concessit? Respondeo, quando ab ipso,
vel à quocunque successore data est licentia, non posse
nec ab ipso, nec à quocunque alio Superiore irritari ejus-
modi Contractum. Ita Sanchez lib. 9. de Matrim. d. 49.
n. 4. & lib. 7. in Dec. n. 31. n. 41. contra Less. l. 2. c. 40. d. 10.
num. 14. dicentem validè posse, sed non licitè, sine justa
causa. Ratio est, quia licentia facit, ut contractus sit
omni ex parte validus, unde acquiritur Ius tertio: hoc
autem semel acquisitum, injustitia fieret, si posset inva-
lidum reddi. Sanchez ibidem addit: Si tunc Superior
nihilominus revocet licentiam, nolique, ut subditus stet
eiusmodi contractui, non peccare subditum, si ei non flet.
Verum, hoc intelligere non possumus enim ipse nobis-
eum concedit, tunc acquisitum esse Ius tertio: qua ra-
tione subditus in re tam clarè injusta, atque adeo pecca-
minosa posset Superiori obedire? Tunc igitur solum po-
teret irritare talem contractum Superior, & consequen-
ter subditus illum non sequitur, quando sine ulla licen-
tia initus fuit.

27. Disparitas denique, cur possit idem Superior,
qui dedit licentiam subdito, ut vocet, vel eius successor
irritare Religiosi vota, non verò possit promissiones ho-
mini factas, est, quia ex voti approbatione non acquiri-
tur Ius tertio, sed Deo, cuius vices cum Superior gerat
ad gubernandum, potest saltem ex justa causa idem re-
mittere Ius Deo acquisitum: contra, cum non gerat ho-
minis vices, Ius homini acquisitum remittere non valet.
Lege Sanchez lib. 9. de Matrim. d. 40. n. 14.

§. II. Quid.

Q uomodo idem, quod debetur, vel eius asti-
matio restituenda sit, patet ex dictis. Solum id
superest notandum, an ut me occultum furem non pa-
tesciam, possim rem extraneam retinere, ejusque va-
lorem restituere? Respondeo, id non posse passim con-
tingere: quia tunc potero, ex Dicastill. lib. 2. de rest. t. 2.
d. 11. dub. 10 numero 121. medià alià personà, quæ de
K k me